

Що стосується надання фінального звіту по програмі пошуку і впорядкування поховань жертв війни, політичних репресій у Вінницькій області на 2013-2017 роки (далі – Програма), Департамент житлово – комунального господарства, енергетики та інфраструктури облдержадміністрації, за відповідним дорученням в межах компетенції повідомляє.

Відповідно до зазначеної Програми, Департамент (на час прийняття Програми Головне управління ЖКГ, енергетики та зв'язку ОДА) не було визначено головним розпорядником коштів по реалізації передбачених у ній заходів.

На протязі терміну дії Програми, а саме 2013-2017 років (і до цього часу) жодних звернень, клопотань, пропозицій, тощо з питання фінансування будь яких заходів, передбачених Програмою, до Департаменту не надходило.

Враховуючи викладене вище, Департамент надає наявну інформацію по виконанню заходів, передбачених Програмою, запропоновану до узагальнення виконавцями заходів, які визначені у додатку даної Програми.

Протягом терміну дії Програми у Теплицькому районі були виконані наступні заходи:

- Веселівська сільська рада – в 2016 році на впорядкування місць поховання жертв та загиблих у II Світовій війні витрачено 60 тис.грн бюджету сільської ради;
- Теплицька селищна рада – у 2016-2017 роках витрачено 150 тис.грн на впорядкування місць поховання жертв Голокосту (50 тис.грн – селищний бюджет, 100 тис.грн – спонсорські кошти);
- Соболівська сільська рада – у 2016 році встановлено пам'ятний знак розстріляним жителям с. Соболівка у II Світовій війні, витрачено 4 тис.грн. бюджету сільської ради;
- Степанівська сільська рада – у 2017 році ремонт меморіалу загиблим воїнам у II Світовій війні в с. Степанівка, витрачено 132,825 тис.грн сільського бюджету, у 2016 на впорядкування пам'ятника загиблим у II Світовій війні в с. Важне на суму 9,835 тис.грн сільського бюджету, у 2016 році поточний ремонт пам'ятника загиблим у II Світовій війні, витрачено 5,824 тис.грн сільського бюджету.

В Оратівському районі у 2015 році проведено реставрацію пам'ятника загиблим воїнам в смт. Оратів. Освоєно 290,0 тис.грн бюджетних коштів.

В день відкриття пам'ятника проведено пере захоронення останків двох невідомих солдат, які знайдені виконанні будівельних робіт в смт. Оратів.

В 2015 році за кошти с/г підприємства ТОВ «Світанок» с. Синарна проведено капітальний ремонт пам'ятника загиблим воїнам односельцям. Освоєно 30,0 тис.грн.

В 2016-2017 роках проведено реконструкцію пам'ятників загиблим воїнам в с. Дібровиці та с. Кошлани. Освоєно 60,0 тис.грн та 120,0 тис.грн позабюджетних коштів.

У Хмільницькому районі було проведено заходи по веденню державного обліку військових поховань реставрації пам'яток Великої вітчизняної війни, ремонту і відновлення пошкоджених або зруйнованих пам'ятників та монументів у місцях поховання, що перебувають на обліку як пам'ятки культурної спадщини було виділено:

- 2013 рік – 4 тис. 100 грн. (бюджети сільських рад);
- 2014 рік – 16 тис. 900 грн. (кошти інвесторів);
- 2015 рік – 24 тис. 400 грн. (бюджет сільської ради 4,9 тис. грн., 19,5 тис. грн. кошти інвесторів);
- 2016 рік – 231 тис. 900 грн. (бюджет сільської ради - 181,974 тис. грн., 50,0 тис. грн. – кошти інвестора);
- 2017 рік – 392 тис. 097 грн. (бюджет району - 200,0 тис. грн., 16,3 тис. грн. бюджет сільської ради, 79,4 тис. грн. кошти інвесторів).

В Піщанському районі всі меморіальні комплекси, пам'ятники і меморіальні дошки в честь захисників України, а також місць поховань загиблих осіб, які брали участь у захисті України в роки Другої світової війни утримуються в належному стані.

Також під час дії Програми проводилися пошукові громадсько-краснознавчі роботи стосовно виявлення раніше невідомих поховань жертв воєн та політичних репресій.

Організовувалися в навчальних закладах району просвітницькі та тематичні заходи, присвячені патріотичному вихованню молоді, вихованню шанобливого ставлення до пам'яті про Перемогу і ветеранів Другої Світової війни та захисників України. В бібліотечних та навчальних закладах району проводилися тематичні виставки присвячені героїчним сторінкам історії українського народу в період Другої світової війни та захисників України. В районній газеті «Піщанські вісті» висвітлювалися інформація прикладів героїзму воїнів, які брали участь у захисті України в роки Другої світової війни.

В Тиврівському районі було проведено наступні заходи:

- в 2013 році - книжкова виставка «Жахливі сторінки нашої історії», бесіда «масовий терор 1936-1938 рр. погляд через роки»;
- в 2014 році - година пам'яті «Трагічні сторінки історії України», урок пам'яті «Репресовані земляки»;
- в 2015 році - книжкова виставка «Україна від минушини до майбуття», бібліографічний огляд «Чорні пам'яті листки»;
- в 2016 році - виставка-пам'ять «Репресоване Відродження», тематична полиця «Біль наших сердець»;
- в 2017 році - виставка літератури «Приречені на сталінську голгофу», виставка-реквієм «О, скільки їх підводиться з безсмертя».

Значна робота у даному напрямку була проведена в Гайсинському районі.

Великим історичним надбанням і символом Гайсинщини є історичні пам'ятники, які розміщені на території територіальних громад району. Таких на території району – 78. Це й пам'ятники, пам'ятні знаки, братські могили, обеліски, меморіали, поодинокі поховання, які занесені до Державного реєстру об'єктів культурної спадщини в категорії пам'ятки історії місцевого значення по Гайсинському району. На всі пам'ятки виготовлено облікові акти, акти технічного стану, історичні довідки, сучасну фотофіксацію. Завершено створення історико – архітектурного опорного плану м. Гайсина, згідно якого встановлено охоронні зони навколо пам'яток, в т. ч. і 6 пам'яток поховань жертв війни і обелісків.

Питання утримання, збереження пам'яток є одним із пріоритетів у діяльності відділу культури і туризму райдержадміністрації та органів місцевого самоврядування.

З ініціативи відділу культури і туризму райдержадміністрації на сесії районної ради прийнято «Районну програму увічнення пам'яті про події та учасників Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років на 2013-2017 роки», в якій передбачено заходи по ремонту, впорядкуванню та збереженню пам'ятників.

В населених пунктах району постійно здійснюється моніторинг пам'яток та об'єктів культурної спадщини з метою виявлення їх стану збереження та своєчасного проведення ремонтно-реставраційних робіт. Особлива увага приділяється пам'ятникам періоду німецько-радянської війни.

Потрібно відмітити, що органи місцевого самоврядування, підприємства та організації міста утримують пам'ятники в належному стані, своєчасно проводять ремонтні роботи, захищають від пошкоджень, руйнування та знищення, а також слідкують за станом прилеглої до пам'ятників території.

На ремонтно – реставраційні роботи витрачено в 2013 році – 72 тис. грн., в 2014 році - 56,5 тис. грн., в 2015 – 156 тис., в 2016 – 580 тис. грн, в 2017- близько 500 тис. грн. з місцевих бюджетів. В м. Гайсин біля Обеліска Слави поставлено нові плити з іменами загиблих Гайсинчан в роки Другої Світової війни. Проведено благоустрій території біля Обеліску Слави, братської могили жертв фашизму в урочищі «Белендіївка», братської могили партизан і підпільників в міському парку культури. Завершено реставраційні роботи біля пам'ятників загиблим воїнам в селах Кузьминці, Куна, Кунка, Ярмолинці, Басалилівка, Косанове, Михайлівка, Тарасівка, Жерденівка, Зятківці та інші.

Щорічно проводились косметичні ремонтні роботи, благоустрій прилеглих територій біля всіх пам'ятників, братських, поодиноких могил, які знаходяться на територіях сільських громад. Значні кошти на ремонтні роботи біля пам'ятників, братських могил, монументів виділяли підприємства, організації району.

В районі постійно проводились історико - пошукові роботи по встановленню місць поховань жертв війни та політичних репресій метою виявлення та взяття на облік раніше невідомих пам'яток. Було виявлено такі поховання в м. Гайсин, селах Ярмолинці, Кисляку, Краснопілці, Михайлівці, Чечелівці. Було встановлено 9 таких об'єктів, на які було виготовлено відповідну облікову документацію. Відділ культури і туризму звернувся з клопотанням до обласного управління культури і мистецтв розглянути питання про занесення цих пам'яток до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

В с. Біликівці Жмеринського району, 12 серпня 2017 року за ініціативи громадської військово – патріотичної організації «Пам'ять», та сприяння райдержадміністрації відбулось перепоховання шістьох воїнів Другої світової війни, які були розстріляні в 1944 році. Воїнів захоронено в межах місцевого кладовища та встановлено пам'ятник.

На території Козятинського району знаходиться 25 братських могил загиблих під час Другої Світової війни радянських воїнів, 22 могили загиблих у 1941-1944 роках воїнів, 46 пам'ятних знаків загиблим воїнам односельчанам (1941-45рр), 6 меморіальних комплексів часів Другої Світової війни, 9 меморіальних дощок воїнам, загиблим в зоні проведення антитерористичної операції на сході України. Крім цього, у населених пунктах району, знаходиться 53 масових поховання жертв голодомору 1932-33років із встановленими постійними і тимчасовими (дерев'яні хрести) пам'ятними знаками.

На кладовищах с.Козятин (могила В.І. Шумбара 1984рік) і с.Самгородок (могила О.В.Чернипка 1984рік) знаходяться поховання воїнів загиблих у республіці Афганістан.

На сьогоднішній день на сільських кладовищах та на Козятинському міському кладовищі поховано 15 загиблих (померлих) учасників АТО.

За кошти учнів та вчителів, кошти місцевих бюджетів та інші залучені кошти встановлюються пам'ятні знаки на навчальних закладах де раніше навчались загиблі захисники України. На кладовищах, де поховані загиблі воїни, встановлюються пам'ятники.

Територіальними громадами протягом року проводиться комплекс робіт для забезпечення належного утримання всіх пам'ятних знаків, меморіальних комплексів та дощок встановлених на честь захисників України, а також поховань загиблих (померлих) осіб, які брали участь у захисті України в роки Другої світової війни та під час проведення антитерористичної операції.

Кошти на впорядкування місць поховань воїнів, пам'ятних знаків загиблим воїнам, а також інших місць поховань передбачаються і використовуються територіальними громадами як кошти на благоустрій територій. Впорядкування таких місць проводиться постійно. Окремо зазначити кошти, які були використані для проведення робіт на місцях захоронень немає змоги оскільки вони були визначені як кошти на благоустрій територій.

Для проведення робіт із благоустрою територій населених пунктів, у тому числі і місць поховань жертв військових конфліктів, політичних репресій та голодомору було використано: у 2013 році - 2300тис.грн; у 2014 році – 757,8тис.грн; у 2015 році – 2511,6тис.грн; у 2016 році – 3688,3тис.грн; у 2017 році – 4108,3тис.грн.

У м. Ладжині було створено спеціальну комісію з вивчення питань, пов'язаних із виявленням і дослідженням місць поховань жертв війни, політичних репресій та інших трагедій Українського народу.

На території Ладжинської міської ради меморіал загиблим воїнам належно утримується, за потреби проводяться ремонтні роботи.

В Літинському районі протягом 2016 року фінансування ремонтно-реставраційних робіт поховань жертв війни Літинського району проводилось за рахунок місцевого бюджету та позабюджетних надходжень на суму 67,5 тис. грн. Протягом 2017 року впорядкування пам'яток району проводилось за рахунок позабюджетних надходжень на суму 9,0 тис. грн. на всі види ремонтних робіт поховань жертв війни.

В м. Жмеринка силами комунального закладу «Міський історичний музей» регулярно здійснюються заходи з виявлення не облікованих

військових поховань часів Великої Вітчизняної війни та часів політичних репресій, а саме, проводяться бібліографічні та архівні дослідження, проводиться науково-просвітницька робота шляхом проведення екскурсій для учнів молодших та середніх класів, тощо. В результаті проведеної роботи у період дії Програми, в м. Жмеринка не було виявлено поховань жертв війни і політичних репресій які потребують впорядкування.

У м. Козятин у 2013 році проводились зустрічі з учасниками подій 2-ї світової війни та жертвами репресій. Зустріч в музеї історії міста Козятин з визволителем м. Козятин Радченко А.С. «Визволитель рідної землі».

У 2014 році було проведено зустріч учнів ЗОШ № 2 із в'язнем концтабору «Освенцім» Грушко О.О. «Крізь пекло війни».

У 2015 році було проведено виставку світлин та документів «Земляки - визволителі Європи від нацизму » до 70 -ї річниці завершення 2-ї світової війни.

У 2016 році на території міста в районі селища Залізничне було ексгумовано останки 1 воїна. Останки захоронено на центральному міському кладовищі.

Також у місті відбувалось систематичне проведення тематичних екскурсій в музеї історії міста у постійно діючій експозиції з демонстрацією документів та фото. Також, було облаштовано такі виставки. як: «Звитяга та мужність земляків» про мужність та подвиги учасників 1-ї, 2-ї світових війн та визволителів краю, учасників війни в Афганістані та Сході України в період 2014-2017 років.

Крім того, на протязі 2013-2017 років фонди музею історії міста були поповнені 20 новими артефактами, знайденими на місцях ексгумацій останків полеглих або страчених осіб.

У 2017 році відбулась презентація книги про події 2-ї світової війни на території міста, де описані події трагічної дати страти.. Зустріч з автором книги «Заради життя на землі» Л. Кривовим .

У м. Хмільник у 2013 році було виготовлено історико-опорний план м. Хмільника з визначенням історичного ареалу і охоронних зон на суму 90,0 тис. грн. та проведено реконструкцію обеліску на братській могилі воїнів 18 армії, загиблих при визволенні міста, охоронний №1039 на суму 10, 0 тис. грн.

У 2017 році було розроблено ПКД на реконструкцію меморіального скверу з встановленням пам'ятного знаку жертвам Голодомору і сталінських репресій в 20-х -50-х роках по вулиці Некрасова на що витрачено 46,0 тис. грн.

Також було виготовлено 9 паспортів на братські могили жертв нацизму й 1 паспорт на дот типу М-2 під №263 Летичівського укріпленого району №3 на суму 25,0 тис. грн. та розроблено ПКД на реконструкцію скверу по вулиці Пушкіна з встановленням пам'ятного знаку Героям Небесної Сотні на що витрачено 43,0 тис. грн.

На виконання зазначених заходів загалом було витрачено 114,0 тис.грн. з місцевого бюджету та 100,0 тис.грн. – інші кошти.

За інформацією Могилів – Подільської райдержадміністрації, з метою патріотичного виховання молоді та дітей протягом 2013-2017 років на

території району організовано та проведено тематичні археологічні екскурсії, на яких висвітлювались події Другої світової війни та політичних репресій:

У 2014 році були проведені:

- «Середина зими» (Шляхами Великої Вітчизняної війни): С.м. Вендичани, с. Кукавка, с. Лядова, с. Кремінне, с. Серебря. Дослідницька екскурсія частиною Могилів-Ямпільського укріпленого району;

- «Весняний патруль»: с. Кремінне, с. Серебря. Дослідницька екскурсія частиною Могилів-Ямпільського укріпленого району, дослідження та прибирання території Серебряйського ДОТу;

- «Наш край у роки II світової війни»: С. Серебря, ДОТ. Дослідницька екскурсія з метою створення сприятливих умов для пошукової роботи та загальної зацікавленості дітей дослідницькою діяльністю;

- «Пам'ятаємо...». С. Серебря, ДОТ. День скорботи и вшанування пам'яті жертв Війни в Україні. Гра-спогад на тему Великої Вітчизняної війни;

- «Україна під час Другої світової війни», с. Серебря, ДОТ: дослідницька екскурсія.- 22.09.2014 р. День партизанської слави, дослідницька екскурсія: м. Могилів-Подільський- с. Немія - с. Серебря – с. Юрківці. Подорож «Партизанськими стежками»;

- «Середина зими» (Шляхами Великої Вітчизняної війни): С.м. Вендичани, с. Кукавка, с. Лядова, с. Кремінне, с. Серебря. Дослідницька екскурсія частиною Могилів-Ямпільського укріпленого району.

У 2015 році були проведені:

- «Шляхами Великої Вітчизняної війни»: дослідницька екскурсія частиною Могилів-Ямпільського укріпленого району та прибирання території Серебряйського ДОТу;

- Школа археологічних та екологічних досліджень «ШАТЕД», с. Юрківці: пошуки ДОТів села за картами.

У 2016 році були проведені:

- навчальний туризм «Шляхами Великої Вітчизняної війни»: с. Немія, с. Кремінне, с. Серебря. Дослідницька екскурсія частиною Могилів-Ямпільського укріпленого району;

- «Археологічна неділя»: с. Бронниця, дослідницька екскурсія, обстеження частини Дністровського каньйону на наявність археологічних пам'яток; пошук місць вирішальних боїв під час Другої світової війни.

У 2017 році були проведені:

- «Середина зими»: с. Григорівка. Дослідницька екскурсія, археологічно-краєзнавчий захід на тему вирішальних боїв на території села;

- «Шляхами Другої світової війни»: дослідницька екскурсія частиною Могилів-Ямпільського укріпленого району та прибирання території Серебряйського ДОТу;

- «Археологічна неділя»: с. Бронниця, дослідницька екскурсія, обстеження частини Дністровського каньйону на наявність археологічних пам'яток; пошук місць вирішальних боїв жінками-зінитницями під час Другої світової війни;

- «Археологічна мандрівка» С. Кремінне –с. Лядова, дослідницька екскурсія на території археологічних пам'яток Другої світової війни;

- Школа археологічних та екологічних досліджень «ШАТЕД», с. Немія: пошуки ДОТів та місць вирішальних боїв села за картами;

- «Україна під час Другої світової війни», с. Серебря, ДОТ: дослідницька екскурсія;

.. День партизанської слави, дослідницька екскурсія: м. Могилів-Подільський - с. Немія - с. Серебря - с. Юрківці. Подорож "Партизанськими стежками".

Що стосується питання упорядкування об'єктів культурної спадщини, то:

- у 2013 році впорядковано 35 пам'ятників, присвячених подіям Другої світової війни, на загальну суму 12359 грн.;

- у 2014 році впорядковано 37 пам'ятників, присвячених подіям Другої світової війни, на загальну суму 12869 грн.;

- у 2015 році впорядковано 37 пам'ятників, присвячених подіям Другої світової війни, на загальну суму 27021 грн.;

- у 2016 році впорядковано 30 пам'ятників, присвячених подіям Другої світової війни, на загальну суму 206695 грн.;

- у 2017 році впорядковано 37 пам'ятників, присвячених подіям Другої світової війни, на загальну суму 130974 грн.;

Крім того у 2017 році в полі між селами Кукавка і Тарасівка виявлено масове поховання 19 воїнів УНР. Останки ексгумовано і перевезено на місце депонування до часу урочистого перепоховання. Даним пошуком займається меморіально-пошукове підприємство «Доля».

У Вінницькому районі в рамках реалізації заходів Програми також проводилась відповідна робота по охороні пам'яток історії та культури.

Щорічно за рахунок бюджетів сільських та селищних рад, за допомогою спонсорських коштів, добровільних внесків населення проводяться капітальні та поточні ремонти пам'ятників та меморіалів.

Упорядкування братських могил, пам'ятників та меморіальних комплексів здійснюється комунальними службами, установами та організаціями, закріпленими по кожній сільській та селищній радах.

Проведено ремонтні роботи, а саме: в 2013 році на 32 пам'ятках культурної спадщини на загальну суму - 109,3 тис.грн., в 2014 році на 46 пам'ятках культурної спадщини на загальну суму - 117,1 тис.грн., в 2015 році на 42 пам'ятках культурної спадщини на загальну суму - 452,9 тис.грн., в 2016 році на 20 пам'ятках культурної спадщини на загальну суму - 677,96 тис.грн., в 2017 році на 24 пам'ятках культурної спадщини на загальну суму - 407,51 тис.грн.

У Чечельницькому районі у 2014 році з метою проведення експедиційної й дослідницької роботи з пошуку і впорядкування поховань жертв війни ученицею Чечельницької СЗШ №1 за сприяння сектору з питань внутрішньої політики та зв'язків із засобами масової інформації апарату райдержадміністрації, було виготовлено документальний фільм «З попелу забуття». Презентацію даної пошуково-дослідницької роботи зроблено під час Всеукраїнського туристсько-краєзнавчого конкурсу «Моя Батьківщина - Україна», де вона зайняла I місце.

Завідуючий музеєм історії села Бондурівка спільно з пошуківцями місцевої школи виявив місце поховання німецьких солдатів у роки Другої світової війни. За кошти дружини одного із загиблих у селі встановлено пам'ятний знак.

На території Ольгопільської територіальної громади, у рамках проведення ексгумації й ідентифікації залишків загиблих воїнів, було вилучено тіла 46 німецьких та 2 румунських солдат з їх подальшим перепохованням німецькою народною спільнотою по догляду за військовими похованнями згідно з діючою міжнародною угодою.

З метою поліпшення обліку, збереження та використання об'єктів культурної спадщини, здійснення контролю за дотриманням пам'ятко-охоронного законодавства та оперативного регулювання в разі його порушення, в районі протягом останніх років паспортизовано 16 пам'яток історії та археології. З них: пам'яток та необлікованих поховань жертв війни, виявлених під час проведення пошукових робіт, паспортизовано 7 братських могил радянських воїнів та жертв нацизму в селах: Білий Камінь -1, Ольгопіль - 4, Стратіївка -1, Тартак -1.

На об'єктах, пов'язаних із вшануванням пам'яті полеглих у роки Другої світової війни, в їх охоронних зонах відсутня будь-яка реклама. Це забезпечують виконавчі органи сільських (селищної) рад району. Вони ж здійснюють охорону місць поховань. Порушень правил охорони, використання пам'яток історії не за призначенням не виявлено.

У районі також проводилась відповідна робота по забезпеченню вимог Закону України «Про охорону культурної спадщини» в рамках підготовки до відзначення 70-ї річниці перемоги над нацистськими загарбниками.

На території району нараховується 29 пам'ятників, 1 монумент, 3 меморіальні комплекси, присвячені подіям Другої світової війни, що перебувають на державному обліку як пам'ятки культурної спадщини.

У результаті обстеження технічного стану пам'яток історії виявлено, що всі вони впорядковані, як і територія навколо них. На всіх об'єктах проведено поточні ремонтно-реставраційні роботи. Завершено підписання охоронних договорів на історичні пам'ятки та виготовлено заново акти технічного стану, термін яких перевищив 5 років.

На виконання окремого розділу районної Програми щодо забезпечення ремонту і реставрації пам'яток війни, впорядкування та охорони їх територій згідно з інформаціями голів сільських та селищної рад щороку витрачалися бюджетні та спонсорські кошти. У 2017 році на ремонтно-реставраційні роботи було витрачено 315,6 тисяч гривень, з них: 207,1 тис.грн - з місцевого бюджету; 108,5 тис. Грн. - благодійні кошти.

У Шаргородському районі на обліку перебуває 6 пам'яток історії місцевого значення - братські могили, поховання часів Другої Світової війни.

Протягом дії Програми, за рахунок коштів місцевих бюджетів було проведено ремонтні роботи вказаних пам'яток у 2013 році - 1,5 тис.грн.; у 2014 році - 4,1 тис.грн.; у 2015 році - 3,3 тис.грн.; у 2016 році - 1,3 тис.грн. у 2017 році - 1,3 тис.грн.

З огляду на зазначене, в області проводилась значна робота по утриманню об'єктів культурної спадщини у належному технічному та санітарному стані, патріотичному вихованню молоді та збереженню пам'яті про полеглих у боях за свободу та територіальну цілісність України, поповненню новими артефактами експозицій музеїв, проведення історико-польових робіт, тощо.

Враховуючи викладене вище, можна констатувати той факт, що заплановані заходи, передбачені у Програмі були виконані у повному обсязі.

Сухомовська О.І. 43-92-17